

کتاب و کتابخوانی در دانمارک

برای بررسی وضعیت کتاب و کتابخانه‌ها در دانمارک ضرورت دارد مقدمه‌ای کوتاه مطرح شود. مشکلات اقتصادی سالهای اخیر موجب پایین آمدن درآمد واقعی مردم، بیکاری (تعداد واقعی بیکاران در دانمارک به نیم میلیون نفر و به عبارتی یک‌چهارم نیروی کار بالغ می‌شود) و در نتیجه محدود بودن بودجه اقشار پایینی و متوسط جامعه برای مخارجی از قبیل خرید کتاب شده است. اکنون سومین دوره متوالی است که احزاب ائتلافی دست‌راستی در دانمارک حکومت می‌کنند. سیاست عمومی دولت دست‌راستی (به ویژه در سالهای اخیر) محدود کردن هر چه بیشتر خدمات عمومی دولتی است. چنین سیاستی تأثیرات منفی خود را در عرصه کتابخانه‌ها نیز بر جای گذاشته است. امروز کمتر روشنفکر و کتابخوان دانمارکی‌ای پیدا می‌شود که از وضعیت عمومی کتابخانه‌ها راضی باشد؛ اعتراض اصلی آنها به دولت این است که محدود کردن بودجه‌های خدمات عمومی در بخش کتاب باعث شده که کتابهای تازه کمتر به کتابخانه‌ها راه پیدا کنند.

بهای کتاب در دانمارک نسبت به دیگر هزینه‌های عمومی، بسیار بالاست. وجود چنین وضعیتی، پیش از هر چیز به خاطر پایین بودن تعداد جمعیت (جمعیت دانمارک حدود پنج میلیون نفر است) و در نتیجه پایین بودن تیراژ کتاب است؛ پایین بودن تیراژ کتاب هزینه‌های

ثابت را بالا نگه داشته و بالطبع نرخ متوسط قیمت کتاب نسبت به درآمدها بسیار بالاست.

در اینجا کتاب می‌بایست در رقابتی سخت با عرصه‌های دیگر تفریح و سرگرمی، جای واقعی خود را پیدا کند. به دیگر سخن، کتابخوانی به علت عدم وجود سایر زمینه‌های تفریحی و سرگرمی نیست. مثلاً اکنون با وجود پخش ماهواره‌ای برنامه‌های تلویزیونی، تلویزیون دانمارک می‌تواند برنامه‌های تلویزیونی بسیاری از کشورهای اروپا را پخش کند. در کنار آن باید به مراکز تفریحی و سرگرمی گوناگون، برای گروه‌های مختلف سنی اشاره کرد و سرانجام این که کتاب و کتابخانه تنها یک جزء از این کلیت به شمار می‌روند.

با توجه به نکته‌های پیشگفته، نگاهی به آمار زیر می‌اندازیم:

در سال ۱۹۸۸، ۱۰۵۸۴ عنوان کتاب وارد بازار شد. از این تعداد، ۲۴۹۴ عنوان به کتابهای ادبی (رمان، داستان کوتاه، شعر، نمایشنامه) و ۸۰۸۵ عنوان به کتابهای تخصصی اختصاص داشت.

در سال ۱۹۸۸، ۴۶ روزنامه سراسری، ۳۳۸ روزنامه منطقه‌ای و ۱۶۶ نوع نشریه و مجله تخصصی منتشر شد. در همین سال، جمعاً ۲۲۱۱ عنوان کتاب به زبان دانمارکی ترجمه شد که در آن میان، کتابهای آمریکایی و انگلیسی با ۱۲۹۱ عنوان بالاترین درصد را داشتند. از میان کل کتابهای ترجمه‌شده، ۱۵۰۲ عنوان به ادبیات و ۷۰۹ عنوان به کتابهای تخصصی اختصاص داشت.

در سال ۱۹۸۷، تعداد ۲۵۰ کتابخانه عمومی با دارا بودن ۳۵۰۷۹۰۰۰ جلد کتاب، کتابخانه‌های مدارس با ۲۰۶۴۱۰۰۰ جلد، و سرانجام کتابخانه‌های تحقیقی (شامل کتابخانه‌های دانشگاهها و سایر مراکز علمی) با ۱۲۱۳۷۰۰۰ جلد کتاب فعال بودند. این مجموعه تنها برای استفاده پنج میلیون نفر (کل جمعیت دانمارک) فراهم شده است یعنی نصف جمعیت تهران.

در اینجا تعداد کتابهای به امانت گرفته شده در طی سال ۱۹۸۷ را مرور می‌کنیم:

کتابخانه‌های عمومی	۸۴/۸۳۱/۰۰۰ جلد
کتابخانه‌های مدارس	۴۰/۷۱۴/۰۰۰ جلد
کتابخانه‌های تحقیقی (شامل دانشگاهها و دیگر مراکز تحقیقی)	۱/۹۹۶/۰۰۰ جلد

با وجود آمارهای بالا، این نکته را باید در نظر داشت که در کمتر خانه‌ای در

دانمارک کتابخانه شخصی وجود ندارد و کم پیدا می شود دانمارکی ای که با توجه به علائق، رشته درسی یا کاری اش، کتابخانه کوچکی برای خود در خانه اش نداشته باشد. در ایران، در چند خانه کتابخانه شخصی وجود دارد؟

با توجه به شمای کلی بالا، از وضعیت کتاب و کتابخانه در دانمارک، به طور خلاصه به چگونگی کتابخانه های موجود در پایتخت دانمارک (با جمعیتی حدود یک میلیون و سیصد هزار نفر) می پردازیم:

شهر کپنهاک (پایتخت) - شهر کپنهاک جزئی از کپنهاک بزرگ است، مثل تهران (پایتخت) و تهران بزرگ - در پایان سال ۱۹۹۰، سیمای زیر را از کتابخانه های خود ارائه می دهد:

جدول شماره ۱

کتابخانه های شهرداری های کپنهاک در سال ۱۹۹۰:

بودجه:	
مخارج	۱۵۳/۴۶۴/۰۰۰ کرون
درآمد	۱۱/۹۹۰/۰۰۰ کرون
کتابهای خریداری شده	۲۶/۹۲۷/۰۰۰ کرون
تعداد جمعیت در سال ۱۹۹۰	۴۶۵/۶۸۹ نفر
تعداد کتابهای امانت گرفته شده	۶/۵۱۷/۱۳۸ جلد
نرخ متوسط امانت کتاب توسط هر فرد	۱۴ جلد
تعداد کتابهای کتابخانه های شهرداری های کپنهاک	۲/۶۶۱/۰۳۳ جلد
نرخ متوسط تعداد کتاب برای فرد	۵/۷ جلد

جدول شماره یک به ترتیب زیر دسته بندی می شود:

جدول شماره ۲

تعداد کتابهای موجود در کتابخانه ها	تعداد کتابهای امانت داده شده	بخشهای مربوط به بزرگسالان:
کتابخانه مرکزی	۱/۰۳۶/۳۰۳ جلد	۷۱۳/۴۷۲ جلد
کتابخانه شهرداری مرکز	۴/۶۴۴	۲۹/۹۳۹
کتابخانه های محلی + اتوبوس کتاب	۲/۷۲۵/۱۴۷	۱/۰۸۷/۰۲۸
بیمارستان ها و مؤسسات مربوط به سالخوردگان	۷۲۱/۶۸۷	۱۹۴/۴۸۴
کتاب نوار	۱۹۶/۱۹۹	۴۰/۶۰۷
بخشهای مربوط به کودکان: در مجموع بیست واحد + اتوبوس کتاب	۱/۹۴۱/۹۵۰	۶۳۶/۱۱۰

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 کتابخانه جامع علوم انسانی